

ները նաև մաղձոտ բնաւորութեամբ մը զգածեալ են, նոյնպէս նաև այս կենդանւոյս ալ բնաւորութիւնը տխուր է, դէմքը դառն և տգեղ, շատ անգամ չորցած ծառի մը ճիւղին վրայ յեցած կը կենայ գլուխը դէպ 'ի ետև ձգած, և պարանոցը ուսերուն փետուրներուն մէջ կը խոթէ անոր ծանրութեանը թեթեւութիւն մը տալու համար, անանկ որ՝ զինքը տեսնողը կը կարծէ թէ իր դժբաղդութեանցն համար խորունկ մը տաժութեանց մէջ ընկղմեր է: Այլ ըզբաղմունք, ոչ խաղալ, ոչ զուարճութիւն և ոչ երգել ունի: Շատ անգամ անօթութենէ ստիպեալ տխրութեամբ մը կը սկսի տաժանելի գործողութեան մը ձեռք զարնել իր կերակուրը հոգալու համար, մինչդեռ ինքը շատ անգամ ուրիշներուն կերակուր կ'ըլլայ: Պինտ պտուղներ ամենեւին չուտեր, կտուցը վտանգի մէջ չձգելու համար. անկարող է դարձեալ որ և իցէ ողջ որսի մը վրայ յարձկելու, որով կը ստիպուի որ սպասէ ուրիշ մնակեր կենդանեաց ըրած որսերնէն աւելցած փրշուրներով կշտանալու, ինչպէս մեռած դիակներով որ անապատներու մէջ կը գտնէ: Յուլի և վարազի որսորդներուն ետևէն կը պտըտի, որպէս զի այս կենդանեաց ընդերքներովը ճարակի, որովհետև հնդկաստանցիք սովորութիւն ունին մէկէն բռնելուն պէս փորերնին պարպել և մանրել, որպէս զի դիւրին ըլլայ տանիլը: Վալաս իրեն սուր հոտառութեամբը դիակներուն տեղը իմանալով, մէկէն վրայ կը հասնի և արծուոյ որկրամոլութեամբ կը լափէ իրեն գտած աւարը: Իրեն սովորական ուտելիքներն են մողեսները, միջատները, գորտերն, ինչպէս նաև մուկն և պզտի թռչուններ, զորոնք՝ որչափ որ ալ ինքը դանդաղ և ցատկոտակ քալուածք մ'ալ ունենայ, բայց այնու հանդերձ յաջողութեամբ կը բռնէ. և որովհետև անկարելի է իրեն զանոնք մէկէն յօշել և մանրել, անոր համար երկայնատեն ծամելեացը մէջ առած կը դարձնէ ու կը ձգմէ կակրղցնելու համար,

և ետքը օդուն մէջ դէպ 'ի վեր նետելով իր լայն կոկորդին մէջ կ'ընդունի զայն:

Վալասին մկնորսութեան մեծ յարմարութիւնը տեսնելով հնդկաստանցիք փոխանակ կատուի երբեմն զասիկայ կը խնամեն տներնուն մէջ, որիզով, հացով և մսեղինօք, բայց միշտ ուշադրութիւն դնելով որ որիզը լաւ հասուն ըլլայ, հացը փշրած, և միսը մանրած, որովհետև առանց աս բաներուս Վալասին կտուցին անյարմար կ'ըլլան:

Իսիոյ և Բիբիկէի կղզեաց մէջ գրեթէ տասը տեսակ մը կը գտնուի աս թռչունիս, որոնք ընդհանրապէս այսպէս կը դասաւորուին ըստ իրենց եղջիւրներուն զանազանութեանը: Բոլոր տեսակը՝ որ ամենեւին եղջիւր չունի. երկրորդ տեսակը քիչ մը աւելի մեծ, և այսպէս աստիճան աստիճան երթալով կը մեծնայ, մինչև Վալաս-ոնպեղջիւր ըսուածը:

Ինուութեան այսպիսի տգեղութիւնքը որչափ որ ալ մեզի իրաւունք մը տան ստգտանելու զԵրարիչը՝ այսպիսի անկատար արարածներ ստեղծելուն համար, բայց անոնց գաղտնի պատճառներուն անտեղեակ ըլլալովնիս, աւելի լաւ է զարմանալ Եստուծոյ մեծութեանը վրայ որ այնչափ բիւր տեսակ արարածներ ստեղծեր է, քան թէ ստեղծման ներքին պատճառը չգիտնալով մեղադիր ըլլալ յանդգնութեամբ:

Պոշոնեի նոր անտառն 'ի Բարիզ:

Իսրիզու ամենէն անուանի շրջագայութեան զբօսանայ տեղն է Պուլոնեի անտառ (le Bois de Boulogne) ըսուած քաղքին արեւմտեան կողմը. ուր կը տանի Ֆալթական կամարէն սկսեալ նոր բացուած պողոտայ մը, որուն երկայնութիւնն է 1300 մէրը և լայնութիւնը 100, մէջը բովանդակելով իր մացի նեղ ճամբաներն ալ, սահաւա-

գիւտ ծառոց տունները, մարգագետիններն և գետոյն մօտ գտնուող տանց կողմնակի ճամբաները: Պողոտային ծայրը կը հանէ Տոֆինի ըսուած դուռը: դիմացդ կ'ելլէ լճին ճամբան, որուն լայնութիւնն է 20 մէդր, և տասը վայրկենէ ստորին լիճը կը հասցընէ, ուսկից կ'ելլէ գետակ մը և ճղելով երկու կղզի կը շրջափակէ: Եւս ծաղկազարդ դալարազուարճ թուփերով և ջրային թռչուններով լցուած կղզիները՝ որ կիրակի օրերը այցելուններուն երգերով և խնտումով կը ճխան, փայտէ կա մուրջով մը մէկմէկու կը հաղորդին: կղզիներուն մօտենալու համար գեղեցիկ նաւակներ կան: Երկուքին ալ ծայրերուն վրայ մէկմէկ պորմ (քեօշկ) կայ և մեծ կղզւոյն մէջ սոճի ծառերով կէս ծածկուած գափէ ու պանդոկ մը:

Վետոյն վերի ծայրը երկու արուեստաշէն ջրվէժներ կան, որոնք քարաժայռի կտորուանքներու վրայ կը թափին, գեղեցիկ և նկարավայել տեսքով, որոնց մէջ ասդիս անդին՝ խումբ խումբ և զանազան ակնահաճոյ ձևերով տընկուած են պատատուկ և կախուկ բոյսեր: Եւս տեղւոյս և վերին լճին միջոցը խաչաձև ճանապարհաց գլխի մը կը նմանի, նստարաններով զարդարուած, և կ'անուանի Բոլորակ Սահանաց (Le rond des Cascades): Սերին լիճն ալ նմանապէս պզտիկ ջրվէժ մը ունի, որուն ինչուան քովը կրնան երթալ հետաքրքիր՝ մարգագետիններու մէջէն ծառերու շուքով հովանաւորուած նեղ ճամբաներով: Սէկ մէդրաչափ միջին խորութիւն ունին լճերը որոնց մէջ 50,000 ձուկ ձգուած են: Չուրը Սենա գետէն կու գայ ջրհանով գետնի տակէն ձուլածոյ ճամբով մը մինչև քարաժայռից բերանը, և իր ուժգնութիւնը գետոյն մէջ կը չափաւորէ. ախորժական զովութիւն մը և զուարճալի բուսաբերութիւն մը կը տիրէ այս դալարազուարճ արանցս վրայ:

Լճերուն գլխէն քանի մը վայրկենէն Սօրգմարի բարձրաւանդակը կը հասնինք, որ ձևացած է գետին յատակէն

հանուած հողովը: շինութեան ատենը երկաթուղի մը հաստատուած էր այս տեղափոխութեանս համար: Շարտաբապետն ամէն բանէ օգուտ մը քաղելու ջանաց, արմատաքի խլուած ծառերը տնկել և պեղմամբ գտնուած քարերը գործածել տալով: Օջրաւոր մեքենայով մը և մեծ ծախիւք, առաջ 30 ոտք ցած գտնուող մայրի ծառը բլրակին գագաթը հանեցին. անկէց քիչ մը հեռու ձախակողմը () դէօյլի ճախձախութը մաքրուած զարդարուեցաւ պզտի բլրակաւ մը որուն վրայ շինուած է աղուոր գիւղական տաղաւար մը:

Սօրգմարի բլրակէն գրեթէ ուղիղ գիծ մը կը տանի Պուլնէի դուռը, անկէց ալ լայն ճամբայ մը Լճւան: Հին արքայարանին ձախ կողմը Սենա գետոյն և բուն անտառին մէջտեղն է նորաշէն ընդարձակ ձիւնթացքը զոր տեղեակ անձինք Բնգղիոյ՝ Լիւ Սարքըդի կը հաւասարեցընեն: Լեմի պէս բարձր գահերէ նայելով՝ անտառին սահմանագլուխը շինուած մեծ ջրվէժը պայծառ կը տեսնուի: Տագին քարերու և նկարագեղ արուեստի շարուած կարծրակուռ ժայռից մէջէն՝ գեղջկական շաւիղներով ել անոր գագաթը, և ահա աչուրներուդ առջև բնութեան ընդարձակ և չքնաղ տեսարան մը: Բնիջապէս դիմացդ Լակալէդի հողմաղացը՝ թատերաց մէջ նկարուած աղօրեաց պէս ճերմակ և ներկուած. աջակողմդ գեղեցիկ ամառաստուն մը ծաղկի պարտէզներով շրջափակուած, հանդերձ մեծ աղանոցով մը՝ զոր հին պատերազմական աշտարակի մը պէս ժայռաձև յօրինած են. ձախակողմդ գափէ պանդոկ մը հանդերձ ծառերու տակ շարուած սեղաններով և ուրախ զբոսարթ բազմականներով: Սենայի միւս կողմը կը տարածուի Խիւրէզն, և հորիզոնին վրայ Սալբեան լեռը ամրոցներու պատուարները կը բարձրացընէ:

Սարէն նայելով՝ ջրվէժը 14 մէդր բարձրութեամբ ժայռալից գագաթէ մը 60 մէդր լայնութեամբ ապառաժներու վրայ ահաւոր խոխոջմամբ թափող

սահանքի մը կը նմանի . բայց ջրվէժին ամենէն հետաքրքրութիւն շարժող մասը ներսի կողմն է , ուր կ'ինջեցնեն անհարթ սանդուղք , և երկու տեղ կը հանեն , ուր ծռելով և մեծ ուշադրութեամբ պէտք է շարժիլ ու անցնիլ : Եւ ինչ վազած ջրոց խօխօջանքէն , այն ջրվէժին շառաւիմունքէն որ չորս դին բարակ անձրեւ մը կը ցնդէ , այն առողջ և զգալի զովութենէն որ զմարդ տեղւոյն կէս մթութեանը մէջ կը պաշարէ , այն զօրաւոր արձագանգէն որ ձայնդ կ'անդրադարձնէ , այն չորս կողմի պատերուն վրայ եղած հաղարումէկ անկանոն ձևերով ժայռերուն տեսքէն , վերջապէս այն հոյակապ կամարներէն՝ ուսկից որ քարացեալ մանր պաղակներ կը կախուին և ուր ժայռերը տեղ տեղ կ'որ գմբէթաձև , տեղ տեղ սուր ու բութ անկեամբ կամարներ կը ձևացնեն , մարդ ինքզինքը դիւթական այրի մը մէջ կը կարծէ . բայց այս խաբէութիւնը երկայն չաւեր : Եւ քարավազը ձևացնելու համար Ֆոնդենրալտի հանքերէն 200 մէդր խորանարդ քար բերուած է : Եւ ջրվէժին ետեւ տասը վայրկեան հեռու՝ ձախակողմը շինուած է Վադլանի մարգագետինը (Pré-Catelan) . անոր մօտ Չիարձակարանը որոնց վրայ մանրամասն տեղեկութիւն տալը մեր նիւթէն դուրս կը սեպենք :

Պուլնի անտառը մանաւանդ թէ մեծ դրախտը կամ գոմքը որ լայնատարած անգղիական պարտէզ մը դարձաւ , ծառերով և ծաղկոյններով լի՝ ամէն կողմանէ լայն և խոտոր ճամբաներով կրտրուած է , և ոտքով քայլողներու համար քովընտի զուարճալի ճամբաներ պահաս չեն , որոնց մաքրութեան և կարգաւորութեան հոգացող բազմաթիւ պաշտօնատէրներ զրուած են : Եւ զիս անդին պարապ բոլորակ տեղուանք և տեղ տեղ ալ ընդարձակ բացուածքներ կան՝ որպէս զի անտառին զանազան գեղեցիկ գիրքերը լաւ աչքի զարնեն . բայց այն կերպով շինուած որ արուեստը զբնութիւնը չայլափոխէ , այլ կարգա-

ւորելով զայն աւելի գեղեցկացնէ . ճարտարապետն իր գիտութեան կանոնները տեղւոյն դրիցը և վայելքին կը յարմարեցնէր , խոհեմ չափաւորութիւնը պահելով : Եւ շուրջ տնկուած ծառերը իրենց անկանոն դրից մէջ թաղուած են , և Սերսայի թագաւորական անտառին մէջ եղածներուն պէս չեն սանտրուիր և կոկուիր :

Շիւսիսային և հարաւային կողմերը երկու լայն ծառատունկ ճամբաներով և երկաթէ վայելուչ վանդակներով պատած է . որոնց յաւելուած մը կրնայ սեպուիլ Նէոյլի կամուրջէն մինչև Սեն-Վլուի կամուրջը նոր շինուած գեղեցիկ կառաց ճամբան , որուն երկու եզերքը պարտէզներ յօրինուած են . 50 պահպանք միաձև կանաչադգեստ կը հսկեն անտառին վայելութիւնը պահելու : Տեղւոյն այսչափ կերպարանափոխութիւնն յայտնի է որ շրջագայողաց թիւը աճեցնելու համար է . ասոնց մէջ երկու դաս մարդկան կը դիտուին . մէկն լուր օրեր պտըտող , մէկ մ'ալ կիրակի օրերը : Եւ օրեր պտըտողք ըստ նորեկուկ սովորութեան շաբաթ օր կ'ընան բազմութեամբ . ընդհանրապէս կէսօրուան ժամը երկուքէն վերջը կը սկսին ճամբաները հարուստ կառքերով ձիաւորներով լեցուիլ . իսկ Վիրակի օրը անտառին զուարճութիւնը թողուած է յատուկ քաղաքացեաց , պաշտօնակալաց , վաճառականաց , վերջապէս անոնց որ վեց օր գործողութեանց պատճառաւ՝ հաշուեսեղանի կամ դիւաններու առջև կը քամուին , սպասելով եօթներորդ օրուան հանգստեանը : Բնականապէս այս օրս վարձու կառքերը ազնուականաց կառքերէն անհամեմատ աւելի շատուոր են : Եւ տեսնելու է հոն ուրախութիւնը , շարժումըն և աղաղակը . մանաւանդ ամառը մարգագետին վրայ փռուած ուրախալից սեղանները , նաւակներով սահիլը կամ էջերով խնտալով կանչելով երթալ գալը , և պէսպէս ընտանեկան խնջոյքն և զուարճութիւնները :